

Een nieuw verhaal van hoop

Mike Van Acoleyen

'Estimataj reprezentantoj de la monda loĝantaro... .'

Zo begon hij zijn verhaal. Helemaal vooraan in die bekende, wat afgeleefde zaal waar de algemene vergadering van de Verenigde Naties bijeenkomt. Dadelijk paniek bij de tolken. 'What the hell is this, mais qu'est-ce qu'il dit,... .' Weet die dan niet dat er in de zaal waar de wereld plechtig bijeenkomt Engels moet gesproken worden, of een andere 'wereldtaal'? Gelukkig merkte hij de verwarring op, en om zijn boodschap niet verloren te laten gaan, schakelde hij al snel over op het Nederlands, ook niet een wereldtaal, maar toch beter gekend dan het Esperanto.

'Geachte mensen, vertegenwoordigers van de wereldbevolking... . Wellicht vertel ik u niets nieuws, als ik spreek over onze wereldwijde crisis. De banken gaan overkop, de landen springen ter hulp maar kunnen daardoor zelf hun schulden niet meer afbetalen, niet alleen de Afrikaanse... .'

Gegrom en gefrons op de banken voor de Zuid-Saharaanse landen.

'...maar ook de Europese, rijke landen. Zelfs de onaantastbare Verenigde Staten krijgen het lastig. Wanneer binnenkort de Chinese zeepbel barst, dan zij ook.'

Gegrom en gefrons nu op alle banken, wereldwijd. Hij moest zich herpakken. Een goede speech begint immers steeds met het zoeken naar welwillendheid bij het publiek. Maar ja, hij is geen gevleugeld spreker. Hij is maar een van die economen, en niet eens een van de belangrijkste, die door de VN zijn opgetrommeld om in tijden van nood de wereld een reddingsboei toe te gooien.

'Eerst zijn er de aandeelhouders, die zo veel mogelijk rendement willen halen van hun aandeel. Daardoor moeten de bedrijven zo veel mogelijk produceren. Dat kan, onder twee voorwaarden: de mensen moeten harder, langer en goedkoper werken om de kosten te drukken, en ook moeten ze meer en meer consumeren aan duurdere prijzen, om de omzet te vergroten. Gelukkig willen de mensen dat, wat goeie reclame en wat druk op de sociale systemen kan veel verwezenlijken. Er wordt veel geleend, zowel door de consumerende mensen als door de groeiende bedrijven. Tegen interest uiteraard, want de banken hebben ook aandeelhouders.'

Een vergenoegde grijns bij de landen uit het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Als trouwe moslims wisten ze al veel langer dat geld uitlenen met interest nooit tot iets goeds leidt.

'Die schulden en interesten stapelen zich op. Ze worden verpakt in spitsvondige financiële producten, en speculanten worden rijk door een hele handel in schuld op te zetten. Tot de schuld te groot wordt, en burgers, banken en landen in nood geraken. Banken, dat is het ergste. Zij moeten kost wat kost gered worden, want zij

hebben aandeelhouders. En zo is de cirkel rond. Er moet geld, véél overheidsgeld in het systeem gepompt worden, want anders verliezen de aandeelhouders hun kapitaal. En daarom zitten we hier samen. Er is méér geld nodig, om de banken en hun eigenaars de financiële markten te sussen, dan er geld is op aarde. We hebben een wereldprobleem, dus enkel een wereldorganisatie als de VN kan dit oplossen.'

Vóór hem waren er nog economen aan het woord geweest. Deftige heren, strak in het pak, die verklaarden welk overheidsingrepen nodig waren om de vrije markt te redden. Ze wroongen zich in vreemde bochten, want als rasechte economen zijn ze tegen de staat, tegen overheidsinterventie. Hoe minder overheid hoe liever, zo had men het geleerd aan dure universiteiten. En nu riepen ze diezelfde overheden op om het systeem te redden. De overheid moet de schulden en de risico's op zich nemen en ze laten dragen door de mensen, via drastische besparingsprogramma's.

Zelf droeg hij geen kostuum maar een jeansbroek en een zwarte slobbertrui, iets wat sinds Steve Jobs nooit meer gezien was. Maar hij was dan ook geen gewone econoom. Hij werd gevraagd om samen met de VN over de problemen in het systeem na te denken, en mogelijke oplossingen aan te reiken. En dat is nu net wat hij van plan was! Hij schraapte zijn keel en ging door.

'Geachte wereldleiders. Het is onaanvaardbaar dat aan belastingbetalers gevraagd wordt om publiek geld naar privébanken te dragen, ten koste van hun eigen welzijn, en zonder reële tegenprestatie. Zeker als dit vooral dient om onzichtbare aandeelhouders en bezitters te beschermen, of om "financiële markten" te sussen.'

Uit politieke correctheid, en omdat er camera's van de wereldpers bij stonden, knikten een aantal vertegenwoordigers van de mensheid voorzichtig instemmend. Later zouden ze zich hiervoor moeten verantwoorden bij hun meerderen, de bankiers en de multinationale ondernemingen. Want de spreker kwam nu pas echt op dreef en stelde:

'Laat ons zo snel mogelijk, en bij wet, alle banken ter wereld nationaliseren. De overheden, democratisch aangestuurd door de mensen, moeten bepalen hoe een bank bestuurd wordt. We schrappen de banken als economische sector of actor. Een bank wordt een vorm van openbare dienstverlening. Niets meer en niets minder. Een bank mag geen winst meer maken, maar dient enkel voor het herverdelen van geld, tussen hen die het willen sparen en hen die het willen lenen.'

Het werd muisstil in de zaal.

'We kaderen dit alles in een heel nieuw economisch verhaal. Geld lenen aan bedrijven blijft toegestaan, maar enkel wanneer de rente geen dwangbuis wordt die bedrijven tot steeds meer groei dwingt. Groei moet in toom gehouden worden. Onze economie kan niet meer groeien. Integendeel, ze moet zich aanpassen aan de beperkte reserves aan lucht, water, materiaal en ruimte die op ons planeetje nog beschikbaar zijn. Zonder de gaven van de aarde is geen economie mogelijk. Geen economisch of sociaal paradijs op een ecologisch kerkhof.'

Sommigen dachten terug aan de millenniumdoelstellingen, hier in deze zelfde Verenigde Naties opgesteld. Doelstelling zeven: actief werken aan een duurzaam

milieu. Die spreker heeft wel lef, deze doelstelling zo rechtstreeks vertalen in een radicaal andere manier van economisch beleid. De heilige koe van de groei opofferen aan een nog groter goed.

‘Aandeelhandel, beste vertegenwoordigers, dat dient om mensen de kans te geven mede-eigenaar te worden van een bedrijf. Aandelen kan men slechts kopen als men een langdurig engagement wil aangaan met dat bedrijf. Dus aandelen kopen om ze binnen de dag of het jaar door te verkopen, dat is een beursmisdrijf. Onze beurswaakhonden en onze rechtbanken zullen erop getraind worden om dergelijk misdrijf effectief te bestrijden. Andere exotische financiële producten, die schrappen we, wegens niet transparant genoeg.’

Enkel de Verenigde Staten, belangenverdediger van Wall Street, en het Verenigd Koninkrijk, belangenverdediger van de City, zetten zich schrap om in het defensief te gaan. De anderen proefden het idee. Een vreemd idee, met een ongekende smaak, maar wel fris. Terug naar de wortels. De essentie van bankieren, de essentie van aandeelhandel. In ieder geval duidelijk, en doordat het zo rechtlijnig is charmant in zijn eenvoud.

‘Ja’, riep Tunesië. ‘Ja’, riep ook Egypte. Ja, droomde Libië, hierin gevolgd door de Spaanse Indignados, door de bezetters van Wall Street, door de ontwaakte middenklasse van Beijing, door de volledige bevolking van Griekenland, door de Amerikaanse 70-plussers die steeds maar moeten doorwerken, door al die groepen die tot nu toe slachtoffer waren van werkloosheid, te hoge werkdruk, besparingen, uitbuiting, hamburgerjobs en onzekerheid. Er ging een rimpel doorheen het sterk opgekomen publiek en doorheen die velen die in deze crisistijd de zitting via de media volgden.

Intussen was de spreker al bij de Tobintaks aangekomen, en hij pleitte voor een systeem dat effectief werkt tegen speculatie en vóór duurzame ontwikkeling. Hij sprak over herverdeling, over loon naar werken en niet over loon naar geld. Hij sprak over echte democratie, waar de mensen weer controle namen over de reële machtsbasis van onze maatschappij enzovoort. Een half uur lang, veel langer dan de voorziene vijf minuten, bleef hij aan het woord. En de voorzitter liet hem maar begaan. Hij had ook wel in het oog wat er zich op de publieksbanken en bij vele vertegenwoordigers afspeelde.

‘Beste vrienden’, zo besloot hij, ‘wellicht droom ik, ongehinderd door te veel kennis van zaken. Maar ik heb zo het gevoel dat het tijd wordt om de geëffende paden te verlaten. We moeten een oplossing zoeken buiten het systeem dat voor het probleem heeft gezorgd. We hebben nood aan een nieuwe manier van denken, een nieuwe, duurzame manier om de wereld te laten draaien. Ik vrees dat ons huidig model met een fatale denkfout zit. Maar toch heb ik hoop. Hoop dat deze crisis een reactie is op een scheef systeem. Een koortsopstoot die tot het genezingsproces bijdraagt, zoals mijn huisarts altijd zegt. Dit kan leiden tot een betere toekomst. Dit kan de mensen wakker schudden. Ze ervan bewust maken dat de tijd van de fabeltjes voorbij is. Bomen groeien niet tot in de hemel, een systeem gebaseerd op eindeloze groei moet wel ten onder gaan op een eindige aarde. De tijd van groei en van hebzucht is voorbij, nu moeten we werken aan de tijd van evenwicht, van balans. Een wereld waarin het goed toeven is, voor iedereen en voor altijd.’

De rest is geschiedenis. De machthebbers in de verschillende landen waren niet heel zeker, en loerden naar elkaar als naar concurrenten. Maar de mensen waren wel overtuigd. De druk op hun leiders nam toe, en de grote wereldhervorming vond plaats. Inderdaad, er was weinig andere keuze. Bij de tweesprong tussen veranderen of ten onder gaan nam de wereldbevolking de juiste draai. De econoom, die werd uiteraard doodgeschoten door een aanhanger van de tea-party. Maar in Washington werd voor hem op de National Mall een memoriaal opgericht, naast dat van Lincoln en Martin Luther King. In Brussel kreeg hij een straat naar zich vernoemd, vlak aan het Schumanplein. In Bejing hangt zijn portret op het Plein van de Hemelse Vrede, en in Rio maakt men een beeld van hem, met gestrekte armen boven de stad. Maar zijn ideeën werden vooral gekoesterd in de harten en de geesten van de onderdrukten en de armen, de bevrijde slaven van het ancien regime.

Met groene groeten,

Mike Van Acoleyen, senior milieuconsultant en projectleider voor overheidsstudies bij ARCADIS Belgium, gespecialiseerd in afvalbeleid, en voorheen twaalf jaar diensthoofd administratief- en datacentrum van OVAM.